

cor tuum, dilectio Patris non in te manet. Si dilectio Patris non in te manet, non es natus ex Deo. Quomodo te gloriaris esse Christianum? Nomen habes, et facta non habes. Si autem nomen secutum fuerit opus, dicat te quisquam Paganum, tu factis ostende te Christianum. Nam si factis non ostendis te Christianum, omnes te Christianum vocent, quid tibi prodest nomen, ubi res non invenitur? « Qui autem habuerit facultates mundi, et viderit fratrem » suum egentem, et clauserit viscera sua ab eo; quomodo » potest dilectio Dei manere in eo? » Et sequitur: « Fi- » lioli, non diligamus verbo tantum et lingua, sed opere » et veritate. »

XIII. Puto manifestatum esse vobis magnum et necessarium secretum et sacramentum, fratres mei. Quid valeat charitas, omnis Scriptura commendat: sed nescio si alicubi amplius quam in ista Epistola commendetur. Rogamus vos et obsecramus in Domino, ut et illa quæ audistis memoria teneatis; et ad ea quæ adhuc dicenda sunt, donec finiatur ipsa Epistola, intenti veniatis, intenti audiat. Aperite autem cor ad semina bona: extirpate spinas, ne offocetur in vobis quod seminatur, sed potius crescat seges; et gaudeat agricola, et horreum vobis præparet tanquam frumentis, non ignem tanquam paleis.

¹ 1 Joan. III, 18.

TRACTATUS VI¹.

In illud: *Et in hoc cognoscimus quia ex veritate sumus*: usque ad id, *Et hic est Antichristus de quo audistis, etc.*

I. Si meministis, fratres, hesterno nos clausisse sermonem ad istam sententiam, quæ sine dubio manere debuit et debet in corde vestro, quia ipsam novissimam audistis: filioli, non diligamus verbo tantum et lingua, sed opere et veritate. Deinde sequitur: « Et in hoc cognoscimus quia ex veritate sumus, et coram ipso persuademus cordi nostro: quia si male senserit cor nostrum, » major est Deus corde nostro, et novit omnia². » Dixerat. Non diligamus verbo tantum et lingua, sed opere et veritate. Quæritur a nobis, in quo opere et in qua veritate agnoscitur, qui diligit Deum, vel qui diligit fratrem suum. Jam superius dixerat quousque charitas perficiatur, quod et Dominus in Evangelio ait: « Majorem hac nemo habet » charitatem, quam ut animam suam ponat pro amicis » suis³. » Et iste hoc dixerat: « Sicut ille animam suam » pro nobis posuit, debemus et nos animas pro fratribus » ponere⁴. » Hæc est perfectio charitatis; et major omnino non potest inveniri. Sed quia non in omnibus perfecta est; et desperare non debet in quo perfecta non est, si jam nata est quæ perficiatur: et utique si nata est, nutrienda est, et quibusdam suis nutrimentis ad perfectio-

¹ Habitus sexta feria Paschæ, juxta vet. Cod. — ² 1 Joan. III, 18-20 — ³ Joan. XV, 13. — ⁴ 1 Joan. III, 16.

nem propriam perducenda : Quæsimus inchoationem charitatis unde incipiat, et ibi continuo invenimus : « Si » quis habet facultates mundi, et viderit fratrem suum » egentem, et cluserit viscera sua adversus eum; quo- » modo dilectio Patris manet in illo¹. » Ergo hic incipit ista charitas, fratres, ut de suis superfluis tribuat egenti, in angustiis aliquibus constituto, ex eo quod sibi abundat secundum tempus, a tribulatione temporali liberet fratrem. Hinc exordium est charitatis. Hanc ita coeptam, si verbo Dei et spe futuræ vitæ nutrieris, pervenies ad illam perfectionem, ut paratus sis animam tuam ponere pro fratribus tuis.

Sed quia multa talia fiunt ab his qui alia quærunt, et qui fratres non amant : revocemur ad testimonium conscientiæ. Unde probamus, quia talia multa fiunt ab his qui fratres non amant? Quam multi se in hæresibus et schismatibus martyres dicunt! Videntur sibi animam ponere pro fratribus suis. Si pro fratribus animam ponerent, non se ab universa fraternitate separent. Item quam multi sunt, qui jactantiæ causa multa tribuunt, multa donant; et non ibi quærunt nisi laudem humanam et gloriam popularem, plenam ventis, nulla stabilitate solidatam! Quia ergo sunt tales, ubi probanda erit charitas fraterna? quia voluit illam probari, et ait admonens : « Filioli, non di- » ligamus verbo tantum et lingua, sed opere et veritate². » Quærimus, in quo opere, in qua veritate? Potest esse manifestius opus, quam tribuere pauperibus? Multi hoc jactantia faciunt, non dilectione. Potest esse majus opus, quam mori pro fratribus? Et hoc multi volunt putari se facere, jactantia nominis comparandi, non visceribus dilectionis. Restat ut ille diligat fratrem, qui ante Deum ubi solus videt, cordi suo persuadet, et interrogat cor suum

¹ 1 Joan. III, 17. — ² Ibid. 18.

an vere propter fratrum dilectionem hoc faciat: et perhibet illi testimonium oculus qui penetrat cor, quo homo attendere non potest. Ideo Paulus apostolus, quia paratus erat mori pro fratribus, et dicebat : « Ipse impendar » pro animabus vestris¹ : » tamen quia Deus hoc videbat in corde ipsius, non homines quibus loquebatur, ait illis : « Mihi autem minimum est ut a vobis dijudicer, aut ab » humano die². » Et ostendit etiam ipse quodam loco, quia solent ista fieri inani jactantia, non firmamento charitatis : ait enim cum de ipsius charitatis commendatione loqueretur : « Si distribuero omnia mea pauperibus, et » tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem autem » non habeam, nihil mihi prodest³. » Potest enim quisquam hoc facere sine charitate? Potest. Nam qui non habent charitatem⁴, diviserunt unitatem. Quærite ibi, et videbitis multos multa tribuere pauperibus : videbitis alios paratos ad suscipiendam mortem, ita ut desistente persecutore, se ipsos præcipitent : isti sine dubio sine charitate hoc faciunt. Revocemur ergo ad conscientiam, de qua dicit Apostolus : « Nam gloria nostra hæc est, testimonium » conscientiæ nostræ⁵. » Revocemur ad conscientiam, de qua idem dicit : « Opus autem suum probet unusquisque, » et tunc in semetipso gloriam habebit, et non in altero⁶. » Opus ergo suum probet unusquisque nostrum, utrum de vena charitatis emanet, utrum de radice dilectionis rami bonorum operum pullulent. « Opus autem suum probet » unusquisque, ait, et tunc in semetipso gloriam habebit, » et non in altero : » non quando illi perhibet testimonium lingua aliena, sed quando perhibet conscientia propria.

III. Hoc ergo hic commendat. « In hoc cognoscimus

¹ 2 Cor. XII, 15. — ² 1 Cor. IV, 3. — ³ Id. XII, 3. — ⁴ Donatistæ. — ⁵ 2 Cor. I, 12. — ⁶ Galat. VI, 4.

» quia ex veritate sumus¹, » quando opere et veritate, non verbis et lingua tantum diligimus : « Et coram ipso » persuademus cordi nostro. » Quid est « coram ipso? » Ubi ipse videt. Unde ipse Dominus in Evangelio : « Ca- » vete, inquit, facere justitiam vestram coram hominibus, » ut videamini ab eis : alioquin mercedem non habebitis » apud Patrem vestrum qui in cœlis est². » Et quid est, » « Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua³ : » nisi quia dextera, pura conscientia est ; sinistra, mundi cupiditas? Multi per cupiditatem mundi multa mira faciunt ; sinistra operatur, non dextera. Dextera debet operari, et nesciente sinistra, ut nec misceat se cupiditas sæculi, quando aliquid boni dilectione operamur. Et ubi hoc cognoscimus? Ante Deum es, interroga cor tuum : vide quid fecisti, et quid ibi appetisti, salutem tuam, an laudem hominem ventosam. Intus vide : nam homo judicare non potest, quem videre non potest. Si persuademus cordi nostro, coram ipso persuadeamus. « Quia si male sentiat cor nos- » trum⁴, » id est, accuset nos intus, quia non eo animo facimus quo faciendum sit : « Major est Deus corde nos- » tro, et novit omnia. » Cor tuum abscondis ab homine : a Deo absconde si potes. Quomodo abscondes ab eo, cui dictum est a peccatore quodam timente et confitente : « Quo ibo a spiritu tuo, et a facie tua quo fugiam? Quæ- » rebat qua fugeret, ut evaderet iudicium Dei, et non in- » veniebat⁵. » Ubi enim non est Deus? « Si ascendero, » inquit, in cœlum, ibi es : si descendero in infernum, » ades. » Quo iturus es? quo fugies? Vis audire consi- lium? Si vis ab illo fugere, ad ipsum fuge. Ad ipsum fuge confitendo, non ab ipso latendo : latere enim non potes, sed confiteri potes. Dic illi : « Refugium meum es tu : et

¹ I Joan. III, 19. — ² Matth. VI, 1. — ³ Ibid. 3. — ⁴ I Joan. III, 20. — ⁵ Psal. CXXXVIII, 7.

» nutriatur in te dilectio, quæ sola perducit ad vitam¹. » Perhibeat tibi testimonium conscientia tua, quia ex Deo est. Si ex Deo est, noli illam velle ante homines jactare : quia nec laudes hominum te levant in cœlum, nec vitu- perationes inde te deponunt. Ille videat qui coronat : ille sit testis quo iudice coronaris. « Major est Deus corde nos- » tro, et novit omnia. »

IV. « Dilectissimi, si cor non male senserit, fiduciam » habemus ad Deum². » Quid est, « cor non male sense- » rit? » verum nobis responderit, quia diligimus, et ger- mana dilectio est in nobis : non ficta, sed sincera, salutem fraternam quærens, nullum emolumentum expectans a fratre, nisi salutem ipsius. « Fiduciam habemus ad Deum : » et quidquid postulaverimus, accipiemus ab eo, quia man- » data ejus servamus³. » Ideo non in conspectu hominum, sed ubi ipse Deus videt in corde. « Fiduciam ergo habemus » ad Deum, et quidquid postulaverimus, ab eo accipie- » mus : » sed, « quia mandata ejus servamus. » Quæ sunt mandata ejus? Numquid semper repetendum est? « Man- » datum novum do vobis, ut vos invicem diligatis⁴. » Ipsam charitatem loquitur, ipsam commendat. Quisquis ergo habuerit charitatem fraternam, et coram Deo habue- rit, ubi Deus videt, corque ejus interrogatum sub justo examine, non ei aliud responderit, quam germanam ibi esse radicem charitatis, unde boni fructus existant ; habet fiduciam apud Deum, et quidquid postulaverit, ab eo accipiet, quia mandata ejus servat.

V. Occurrit quæstio quædam, quia non ille aut ille ho- mo, aut tu, aut ego, qui si petiero aliquid a Domino Deo nostro, et non accepero, facile de me potest dicere unus- quisque, Non habet charitatem ; et de quolibet homine hujus temporis facile dici potest ; et sentiat quis quod

¹ Psal. XXXI, 7. — ² I Joan. III, 21. — ³ Ibid. 22. — ⁴ Joan. XIII, 34.

vult homo de homine: majorem quæstionem non faciunt, nisi illi viri, quos sanctos constat fuisse cum scriberent, et modo esse cum Deo. Quis habet charitatem, si eam Paulus non habebat, qui dicebat: « Os nostrum patet ad » vos, o Corinthii, cor nostrum dilatatum est, non an- » gustamini in nobis¹: » qui dicebat: « Impendar pro » animabus vestris: et tanta gratia in illo erat, ut mani- » festaretur eum habere charitatem²? » Invenimus eum tamen petiisse, et non accepisse. Quid dicimus, fratres? Quæstio est: intenti estote ad Deum. Magna et ista quæstio est. Quomodo de peccato ubi dictum est: « Qui natus ex Deo, non peccat³: » invenimus hoc esse peccatum violare charitatem, et hoc proprie designatum esse in hoc loco. Sic et nunc quærimus quid dixerit. Si enim verba attendas, planum videtur: si exempla, obscurum est. Verbis his nihil est planius: « Et quidquid postulaverimus, accipiemus ab eo; quia mandata ejus servamus, » et quæ placent illi, in conspectu ejus facimus. Quidquid » postulaverimus, ait, accipiemus ab eo⁴. » Angustavit vehementer. Quia et ibi angustaret si diceret omne peccatum: sed ideo invenimus locum exponendi, quia de certo peccato dixit, non de omni; sed de quodam peccato, quod omnis qui ex Deo natus est, non facit: et invenimus ipsum quoddam peccatum violationem esse charitatis. Et habemus exemplum de Evangelio manifestum, quando ait Dominus: Si non venissem, peccatum non haberent. Quid ergo, ad innocentes Judæos venerat, quia sic loquitur? Ergo si ipse non veniret, peccatum non haberent? Præterita ergo medici fecit ægrotum, febrem non abstulit? Quis hoc vel demens dicat? Ille non venit nisi curare et sanare ægrotos. Quare ergo dixit: « Si non venissem, peccatum non haberent, nisi quia certum quoddam pec-

¹ 2 Cor. vi, 11. — ² Id. 11, 15. — ³ 1 Joan. 11, 9. — ⁴ Ibid. 12.

» catum voluit intelligi¹? » Quoddam enim peccatum non haberent Judæi. Quod peccatum? Quo in eum non crediderunt, quo præsentem contempserunt. Sicut ergo ibi peccatum dixit, et non est consequens ut omne peccatum intelligamus, sed certum peccatum: sic et hic non omne peccatum, ne contrarius sit illi loco ubi ait: « Si dixerimus quia peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, et veritas in nobis non est²: » sed certum quoddam peccatum, id est, violationem charitatis. Hic autem plus nos constrinxit: Si petierimus, dixit, si nos non accusaverit cor nostrum, et renuntiaverit in conspectu Dei, quia vera dilectio est in nobis; « Quidquid postulaverimus, ab eo accipiemus. »

VI. Jam ergo dixi Charitati Vestræ, fratres, nemo attendat ad nos. Quid enim sumus nos? Aut quid estis vos? Quid nisi Ecclesia Dei, quæ nota est omnibus? Et si illi placet, in illa sumus: et qui dilectione in illa manemus, ibi perseveremus, si volumus ostendere dilectionem quam habemus. Verumtamen de apostolo Paulo quid mali sensuri sumus? Ipse non diligebat fratres? Apud ipsum non erat testimonium conscientiæ ejus in conspectu Dei? Non erat in Paulo radix illa charitatis, unde omnes boni fructus procedebant? quis hoc demens dixerit? Ubi ergo invenimus petisse Apostolum et non accepisse? Ait ipse: « In magnitudine revelationum ne extollar, datus est mihi » stimulus carnis meæ, angelus satanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogavi ut auferret eum a me; et dixit mihi, sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur³. » Ecce non est exauditus, ut auferretur ab illo angelus satanæ. Sed quare quia non ei proderat. Ergo exauditus est ad salutem, quia non est exauditus ad voluntatem. Noverit magnum sacramentum

¹ Joan. xv, 22. — ² 1 Joan. 1, 8. — ³ 2 Cor. xii, 7, etc.

Charitas Vestra : quod ideo commendamus vobis, ne excidat vobis in tentationibus vestris. Sancti ad salutem per omnia exaudiuntur, semper exaudiuntur ad salutem æternam : ipsam desiderant ; quia secundum hanc semper exaudiuntur.

VII. Sed discernamus exauditiones Dei. Invenimus enim quosdam non exauditos ad voluntatem, exauditos ad salutem : et rursus quosdam invenimus exauditos ad voluntatem, et non exauditos ad salutem. Hoc discernite, hoc tenete exemplum ejus, qui non est exauditus ad voluntatem, sed exauditus ad salutem. Audi apostolum Paulum : nam ipsam exauditionem ad salutem ostendit illi Deus : « Sufficit tibi, inquit, gratia mea, nam virtus in infirmitate » perficitur. » Rogasti, clamasti, ter clamasti : ipsum semel quod clamasti audivi, non averti aures meas a te ; novi quid faciam : tu vis auferri medicamentum, quo ureris ; ego novi infirmitatem, qua gravaris. Ergo iste ad salutem exauditus est, ad voluntatem non est exauditus. Quos invenimus exauditos ad voluntatem, non exauditos ad salutem ? Invenimus, putamus, aliquem nequam, aliquem impium exauditum a Deo ad voluntatem, non exauditum ad salutem ? Si alicujus hominis exemplum posuero, forte diciturus es mihi : Tu illum dicis iniquum, nam justus erat : si justus non esset, a Deo non exaudiretur. Talem propositurus sum, de cujus iniquitate et impietate nemo dubitet. Diabolus ipse petiit Job, et accepit¹. Nonne et hic de diabolo audistis : « Quia qui facit peccatum, ex diabolo est² ? » Non quia ille creavit, sed quia iste imitatur. Nonne de illo dictum est : « In veritate non stetit³ ? » Nonne ipse est antiquus ille serpens, qui per foeminam venenum primo homini propinavit⁴ ? Qui et ipsi Job foeminam propterea servavit, per quam maritus non consolaretur, sed tentare-

¹ Job. i, 11. — ² I Joan. iii, 8. — ³ Joan. viii, 44. — ⁴ Gen. iii, 1.

tur. Ipse diabolus petiit sanctum virum tentandum, et accepit : petiit Apostolus ut auferretur ab eo stimulus carnis, et non accepit. Sed Apostolus magis exauditus est quam Diabolus. Apostolus enim exauditus est ad salutem, etsi non ad voluntatem : diabolus exauditus est ad voluntatem, sed ad damnationem. Ideo enim concessus est iste tentandus, ut eo probato esset ille cruciandus. Sed hoc, Fratres, non tantum in veteribus libris invenimus, sed et in Evangelio. Petierunt dæmones a Domino, cum eos excluderet ab homine, ut ire permitterentur in porcos¹. Non eis posset dicere Dominus, ut nec illuc accederent ? Non enim, si nollet, rebellaturi erant contra regem cœli et terræ. Certi tamen mysterii gratia et certa dispensatione dimisit dæmones in porcos, ut ostenderet diabolum in eis dominari, qui vitam porcorum gerunt. Dæmones ergo exauditi sunt, Apostolus non est exauditus ? An potius quod verius est dicamus : Imo Apostolus exauditus est, dæmones non sunt exauditi ? Illorum voluntas facta est, hujus sanitas perfecta est.

VIII. Secundum hoc intelligere debemus, quia Deus etsi voluntati nostræ non dat, saluti dat. Quid si enim hoc petieris quod tibi obest, et medicus novit quia obest tibi ? Non enim non te exaudit medicus quando forte tu frigidam aquam petis, et si prodest, statim dat ; si non prodest, non dat. Non exaudivit, an potius ad sanitatem exaudivit, quia voluntati contradixit ? Sit ergo in vobis charitas, Fratres, sit in vobis ; et securi estote : et quando non vobis datur quod petitis, exaudimini ; sed nescitis. Multi dati sunt in manus suas malo suo, de quibus dicit Apostolus : « Tradidit eos Deus in desideria cordis eorum². » Petiit aliquis magnam pecuniam : accepit malo suo. Quando illam non habebat, parum timebat : habere illam cœpit, præda fac-

¹ Luc. viii, 32. — ² Rom. i, 24.

tus est potentiori. Nonne malo suo exauditus est, qui voluit habere unde a latrone quæreretur, quem pauperem nemo quærebat? Discite rogare Deum, ut medico committatis, quod ipse novit faciat. Tu morbum confitearis, ille medicamentum adhibeat. Tu tantum caritatem tene. Nam ille secare vult; urere vult; tu si clamas, et non exaudiris in sectione, in ustione et tribulatione, novit ille quousque putre est. Tu jam vis revocet manus, et ille vulneris sinum attendit: scit quo usque perveniat. Non te exaudit ad voluntatem, sed exaudit ad sanitatem. Certi ergo estote, Fratres mei, quia quod ait Apostolus verum est: « Quid enim oremus » sicut oportet nescimus, sed ipse Spiritus interpellat gemitibus inenarrabilibus, quia ipse interpellat pro sanctis¹. » Quid est, Ipse Spiritus interpellat pro sanctis, nisi ipsa charitas quæ in te per Spiritum facta est? Ideo enim dicit idem Apostolus: « Charitas Dei diffusa est in cordibus » nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis². » Charitas ipsa gemit, charitas ipsa orat: contra hanc aures claudere non novit, qui illam dedit. Securus esto, charitas roget: et ibi sunt aures Dei. Non fit quod vis, sed fit quod expedit. Ergo « quid postulaverimus, inquit, accipiemus » ab eo. » Jam dixi, si ad salutem intelligas, nulla quæstio est: si non ad salutem quæstio est, et magna, quæ te calumniatorem facit Paulo apostolo. « Quidquid postulaverimus, accipiemus ab eo; quia mandata ejus servamus, » et quæ placent illi, in conspectu ejus facimus. In conspectu ejus, » intus ubi videt.

IX. Et quæ illa mandata sunt? « Hoc est, inquit, mandatum illius, ut credamus nomini Filii ejus Jesu Christi, » et diligamus invicem³. » Videtis quia hoc est mandatum: videtis quia contra hoc mandatum qui facit, peccatum facit, quo caret omnis qui natus est ex Deo. « Sicut dedit

¹ Rom. viii, 26. — ² Id. v, 5. — ³ I Joan. iii, 23.

» nobis mandatum: » ut diligamus invicem. « Et qui servaverit mandatum ejus¹: » Videtis quia nihil aliud nobis præcipitur, nisi ut diligamus invicem: « Et qui servaverit mandatum ejus, in ipso manebit, et ipse in eo. Et in hoc cognoscimus, quia manet in nobis, de Spiritu quem dedit nobis. » Nonne manifestum est, quia hoc agit Spiritus sanctus in homine, ut sit in illo dilectio et charitas? Nonne manifestum est, quod ait apostolus Paulus: « Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis². » De charitate enim loquebatur et dicebat, quia in conspectu Dei debemus interrogare cor nostrum. « Quod si non male senserit cor nostrum³: » id est, si confiteatur quia de dilectione fratris fit, quidquid fit in bono opere. Accessit etiam quod de mandato cum diceret, hoc ait: « Hoc est mandatum ejus, ut credamus nomini filii ejus Jesu Christi, et diligamus invicem. Et qui facit mandatum ejus, in ipso manet, et ipse in eo. » In hoc cognoscimus, quia manet in nobis, de Spiritu quem dedit nobis⁴. Si enim inveneris te habere charitatem, habes spiritum Dei ad intelligendum: valde enim necessaria res est.

X. Primis temporibus cadebat super credentes Spiritus sanctus; et loquebantur linguis quas non didicerant, quomodo Spiritus dabat eis pronuntiare. Signa erant temporis opportuna. Oportebat enim ita significari in omnibus linguis Spiritum sanctum, quia Evangelium Dei per omnes linguas cursurum erat toto orbe terrarum. Significatum est illud, et transiit. Numquid modo quibus imponitur manus ut accipiant Spiritum sanctum, hoc expectatur, ut linguis loquantur? Aut quando imposuimus manum istis infantibus, attendit unusquisque vestrum utrum linguis loquerentur, et cum videret eos linguis non loqui, ita per-

¹ Joan. iii, 24. — ² Rom. v, 5. — ³ I Joan. iii, 21. — ⁴ Ibid. 23, 24.

verso corde aliquis vestrum fuit ut diceret, Non acceperunt isti Spiritum sanctum; nam si accepissent, linguis loquerentur quemadmodum tunc factum est? Si ergo per hæc miracula non fiat modo testimonium præsentiae Spiritus sancti; unde fit, unde cognoscit quisque accepisse se Spiritum sanctum? Interroget cor suum: si diligit fratrem, manet Spiritus Dei in illo. Videat, probet se ipsum coram oculis Dei: videat si est in illo dilectio pacis et unitatis, dilectio Ecclesiae toto terrarum orbe diffusæ. Non attendat eum solum diligere fratrem quem attendit ante se: multos enim non videmus fratres nostros, et in unitate Spiritus illis copulamur. Quid mirum quia nobiscum non sunt? In uno corpore sumus, unum caput habemus in cælo. Fratres, oculi nostri non se vident, quasi non se norunt? An in charitate compaginis corporalis non norunt se? Nam, ut noveritis quia in conjunctione charitatis se norunt: quando ambo patent, non licet ut aliquid attenat dexter, quod non attendat sinister. Dirige radium dextrum sine altero, si potes. Simul coeunt, simul diriguntur: intentio una est, loca diversa sunt. Si ergo omnes qui tecum diligunt Deum, unam intentionem tecum habent: noli attendere quia corpore in loco separatus es; aciem cordis simul fixistis in lumine veritatis. Ergo si vis nosse quia accepisti Spiritum, interroga cor tuum; ne forte sacramentum habes, et virtutem sacramenti non habes. Interroga cor tuum: si est ibi dilectio fratris, securus esto. Non potest esse dilectio sine Spiritu Dei; quia Paulus clamat: « Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis¹. »

XI. « Dilectissimi, nolite omni spiritui credere. » Quia dixerat, « in hoc cognoscimus, quia manet in nobis, de Spiritu quem dedit nobis². » Unde autem cognoscitur

¹ Rom. v, 5. — ² 1 Joan. iv, 1.

ipse Spiritus attendite: « Dilectissimi, nolite omni Spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sunt. » Et quis est qui probat spiritus? Difficilem rem nobis proposuit, Fratres mei: bonum est nobis ut dicat ipse unde discernamus. Dicturus est, ne formidatis: sed primo videte, attendite, videte hinc exprimi illud, unde vani hæretici calumniantur. Attendite, videte quid ait: « Dilectissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sunt. » Spiritus sanctus nomine aquæ appellatus est in Evangelio, Domino clamante et dicente: « Si quis sitit, veniat ad me, et bibat: qui credit in me, flumina aquæ vivæ fluent de ventre ejus¹. » Evangelista autem exposuit unde diceret: secutus enim ait: « Hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant qui in eum erant credituri. » Quare non multos baptizavit Dominus? sed quid ait? « Spiritus autem nondum erat datus, quia Jesus nondum erat clarificatus. » Quia ergo illi baptismum habebant, et Spiritum sanctum nondum acceperant, quem die Pentecostes misit Dominus de cælo; ut daretur Spiritus, expectabatur clarificatio Domini. Et antequam clarificaretur, et antequam mitteret eum, invitabat tamen homines ut se præpararent ad accipiendam aquam; de qua dixit, « Qui sitit, veniat et bibat: » et, « Qui credit in me flumina aquæ vivæ fluent de ventre ejus. » Quid est, « flumina aquæ vivæ? » Quid est illa aqua? Nemo me interroget: Evangelium interroga. Hoc autem dicebat, ait, de Spiritu quem accepturi erant hi qui in eum erant credituri. Aliud est ergo aqua sacramenti, aliud aqua quæ significat Spiritum Dei. Aqua sacramenti visibilis est: aqua Spiritus invisibilis. Ista abluit corpus, et significat quod fit in anima: per illum Spiritum ipsa anima mundatur et saginatur. Ipse est Spiritus Dei, quem non pos-

¹ Joan. vii, 37, etc.